

Cetatea Cavalerilor

2023 –ANUL IULIU MAIU !

NR. 6(34) IUNIE 2023

Nr. 6 (34)/ IUNIE 2023

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cluj
Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 -ISSN-L 2734 – 6889

EMINESCU DE DEPARTE, EMINESCU DE APROAPE¹

Pr. prof. Dr. Theodor DAMIAN

Voia ca „școala să fie școală, statul stat și omul om”

Poet, teolog, profesor universitar, eseist de factură creștin-ortodoxă, important promotor cultural și editor, Theodor Damian s-a născut în urmă cu 71 de ani, la Botoșani.

Este absolvent al Institutului Teologic București cu un Master și un Doctorat în Teologie (Fordham University, New York, 1993; și Universitatea București, 1999). În anul 1988 s-a stabilit în Statele Unite, unde a fondat Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă cu parohia ortodoxă română „Sf. Ap. Petru și Pavel”, Astoria, New York și Cenaclul literar „Mihai Eminescu” din New York, toate în 1993. Din 1996 publică o revistă bilingvă, română/engleză: „Lumină lină”, Revistă de spiritualitate și cultură românească.

¹ Articola apărut în Botoșeneanul, 15 IANUARIE 2023, 13:30 –în direct de la NY.

Părintele prof. Theodor Damian, distins preot și cărturar, viețuiește de trei decenii în New York, având o bogată activitate de păstrare și promovare a culturii și identității românești. Nu a uitat niciodată locurile natale, unde revine de câte ori are prilejul, fiind o prezență constantă și în paginile revistelor literare, în special cea din Botoșani – *Hyperion*.

Eminescu de departe, Eminescu de aproape

La împlinirea a 173 de ani de la nașterea geniului poeziei românești, am adresat o provocare botoșănenilor stabiliți departe de România. *Eminescu de departe, Eminescu de aproape* este tema pe care publicația *Botoșăneanul* a propus-o, iar părintele Theodor Damian a răspuns într-un mod inedit, mai exact prin-un eseu care readuce în atenție rolul poetului național și relevanța acestuia în educație.

2

Actualitatea relevanței viziunii lui Eminescu asupra educației

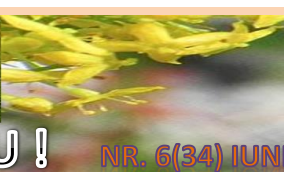
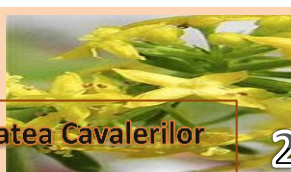
Prin pregătirea sa enciclopedică dublată de o rară clarviziune și inspirație, toate acestea înrădăcinate solid în dragostea sa jertfelnică pentru neam și țară, Mihai Eminescu a lăsat urme adânci pe oriunde a trecut, felul lui de a fi, modul articulat de a vorbi, cunoștințele și fermitatea în acțiune însă stârnind pe cât de multă admirație din partea unora, pe atât de multă invidie din partea altora.

Calitățile lui de excepție l-au făcut pe George Călinescu să scrie explicit faptul că Eminescu a reprezentat „cel mai ridicat nivel al conștiinței culturale naționale din epocă”

Nu este deci de mirare că începând cu 1 iulie 1875, Titu Maiorescu, ministru al instrucțiunii publice, îl numește pe Eminescu în postul de revizor școlar – inspector am zice azi – pentru județele Iași și Vaslui, funcție în care va sta un pic mai puțin de un an de zile.

Titu Maiorescu își justifică alegerea notând că Eminescu „era omul cel mai silitor, veșnic citind, meditănd, scriind” și că avea nevoie de el în postul de revizor „pentru a stăruii cu limpezimea spiritului său asupra noilor metode de învățământ”.

Ținând cont de pregătirea multi-disciplinară a poetului național, și mă refer aici doar la domeniile menționate de Dimitrie Vatamaniuc în aparatul critic la secțiunea „Filosofie” a volumului *Fragmentarium*, adică epistemologie, gnoseologie, psihologie, logică și metodologie, este ușor de înțeles nivelul la care se situa tânărul revizor școlar, nivel pe care-l va cere învățătorilor și profesorilor pe care-i inspecta.

Getatea Cavalerilor

2023 –ANUL IULIU MAIU !

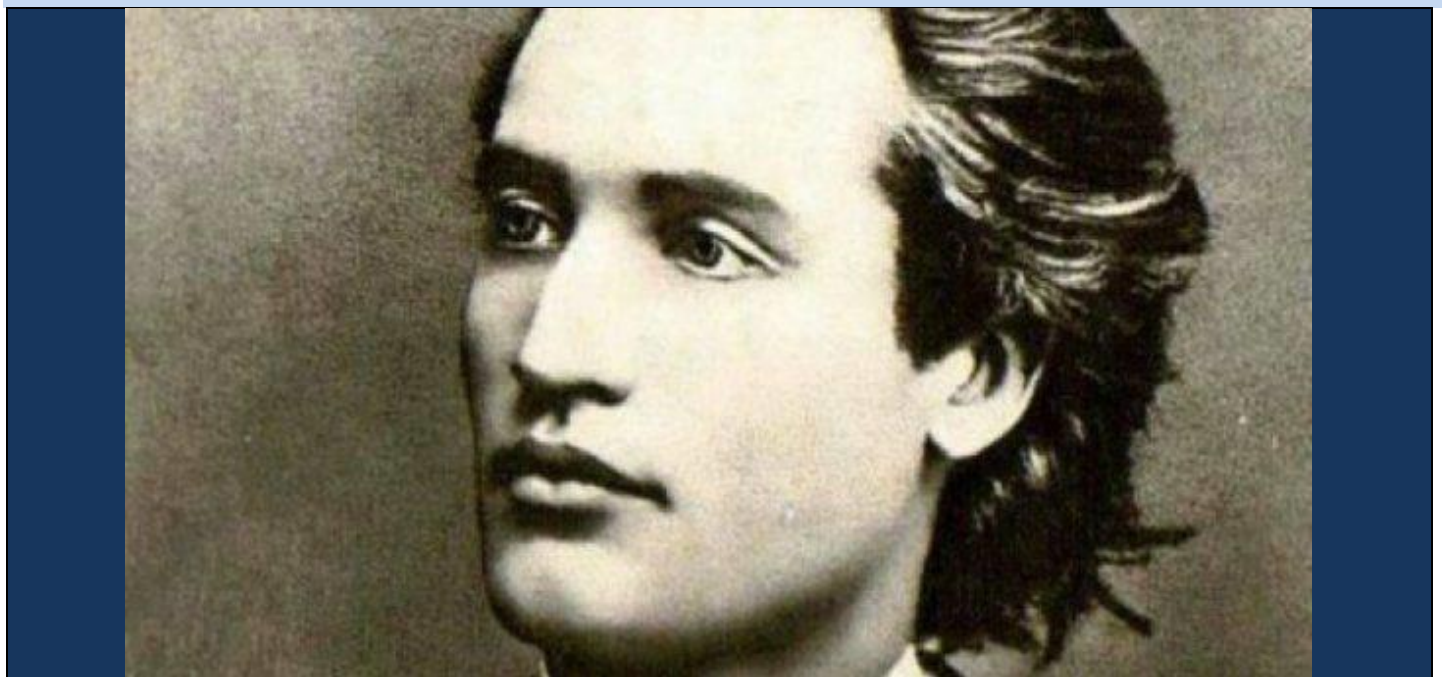
NR. 6(34) Iunie 2023

În această activitate a sa, făcută cu zel apostolic, el dovedește o conștiință de excepție, un profund cult al muncii și al valorii dar și pentru disciplină, pregătire profesională, inspirație, viziune, consecvență și principialitate, pasiune, preocupare intensă pentru calitatea învățământului pe toate planurile, dorința de grabnică îndreptare a problemelor întâlnite.

Acest lucru se vede și din simplul fapt că în mai puțin de un an cât a funcționat ca revizor, Eminescu a întocmit peste 400 de rapoarte, adrese, sesizări, ordine către cadrele didactice, recomandări cu privire la competențe, manuale, metode, aplicări practice, situația materială a elevilor, starea fizică a școlilor, toate acestea trimise fie la minister, fie administratorilor locali și învățătorilor.

Așa cum remarcă profesorul Mihai Aliman într-un text publicat în Tribuna Învățământului, „analizele [lui Eminescu] sunt de o uimitoare profunzime, evidențiind multe tare, [în sistemul educațional] dintre care unele se regăsesc și astăzi. Cine parcurge aceste documente trăiește dureros de actual starea învățământului românesc”.

3

Probleme

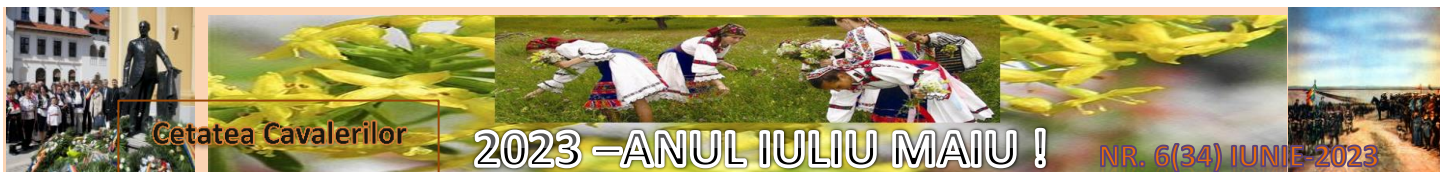
În virtutea cunoștințelor sale în domeniile psihologiei și pedagogiei, Eminescu este pe deplin conștient de importanța capitală a copilăriei ca perioadă de curăție a minții și inimii în educarea și formarea viitoareii personalități în spiritul valorilor esențiale ale unei vieți reușite, și implicit, ale unei națiuni pe calea adevăratului progres: binele, frumosul, adevărul, dragostea și compasiunea, simțul răspunderii, cinstea ș.a., de aceea în notele și articolele sale el face numeroase referințe la acest aspect al educației.

În acest sens, într-un articol din ziarul Timpul din 22 august 1880, Eminescu pune un deosebit accent pe educația care se face de bună voie și din plăcere, din punctul de vedere al elevului, „sub impulsul naturii sale morale”, în contrast cu frica de pedeapsă sau motivarea pentru câștig. El face aici o importantă definire a trei concepte educaționale fundamentale: învățătura, cultura și creșterea. „Învățătura”, scrie pedagogul Eminescu „consistă în mulțimea celor știute, cultura în multilateralitatea cunoștințelor, creșterea nu consistă nici într-una, nici într-alta. Ea consistă în influența continuă pe care o au lucrurile învățate asupra caracterului și în disciplinarea inteligenței”.

O altă problemă legată de criza învățământului în România, semnalată de Eminescu, o reprezintă practicarea plagiatului pentru a promova pe scara socială în orice fel de funcții.

„În sfera instrucțiunii”, zice ziaristul și criticul social și politic Eminescu, „corelatul hoților materiali, hoții intelectuali, plagiatorii, cumulează ei cele mai multe funcții, trec ei cei mai învățați oameni, sunt ei cei mai influenți profesori”.

În acest context, în lipsa educației temeinice necesare oricărei promovări, Eminescu deplânge impostura celor ce înaintează în funcțiile instituțiilor publice datorită abilității la „negustorie de vorbe”, mai ales în cazul „semistrăinilor”. El constată dureros că în România știința de carte „nu-ți ajută la nimic dacă n-ai doza necesară de viclenie pentru a te-ntrece cu semistrăinii la pescuit în apă tulbure”.

Getatea Cavalerilor

2023 - ANUL IULIU MAIU !

NR. 6(34) Iunie 2023

În rezumat, se poate spune că, citind rapoartele de revizor școlar dar și articolele de mai târziu din ziarul Timpul, principalele cauze ale decadenței calității învățământului în România ar fi atât de natură materială, precum sărăcia bazei didactico-materiale cu referire directă la salariile cadrelor didactice, mici sau neplătite la timp, dar și a elevilor și a familiilor lor, la condiția fizică a școlilor, adesea, unele școli fiind închise câte 5-6 luni pe timp de iarnă, ori la cazul când sălile de clasă sunt folosite în scop propriu de către unele persoane din administrația locală, fapte relevante pentru frecvența slabă a elevilor la cursuri, cât și de natură spirituală, morală, profesională, cu referire aici la cursurile de perfecționare a cadrelor didactice – în major declin –, la dezinteres, minciună, incompetență, impostură, formalism din partea administrațiilor locale dar și a multor cadre didactice.

Ca un fel de studiu de caz unde Eminescu ia apărarea profesorilor într-o discuție despre cauzele degradării învățământului, într-un articol pamflet publicat în Timpul la 24 iulie 1882, intitulat „Școlile noastre sunt rele”, el răspunde la un text apărut în ziarul Românul unde se asuma că o cauză majoră a crizelor din domeniul educației se datorează faptului că profesorii se mai angajează și în alte munci decât învățământul propriu-zis pentru a câștiga mai mulți bani. Eminescu ia aici o poziție extrem de fermă și curajoasă în apărarea profesorilor prost plătiți comparând munca acestora de 18-20 ani de studii pentru a ocupa o catedră pe un salariu de mizerie, cu salariile uriașe ale unor directori de bancă sau ale unor funcționari de minister cu studii de patru clase primare.

Adevărata cauză a derivei învățământului de la noi, consideră revizorul, este nedreptatea sistematică la care sunt supuse cadrele didactice la nivel financiar, el văzând aici nu cauza imediată a problemei, ci cauza cauzei unde trebuia intervenit decisiv.

Iată-l pe Eminescu indignat:

„Dac-am întreba ce se cere pentru a fi director în Ministerul de Interne ne-am aduce numaidecât aminte de omul care a ocupat acest post, cu oarecare virtuozitate, mucenicul Simeon. Ce s-a cerut de la el? Patru clase primare și poate meritul de a fi bulgar. Care e echivalentul material al colosalei munci de-a fi pătruns misterele abecedarului și ale celor patru operații ? Mii de galbeni, mobilier din Paris etc. etc. Cum? Pentru un echivalent de 300 de franci profesorul să fie obligat a ști atât de mult și a munci atât de mult, și celălalt, pentru mii de franci, să nu fie obligat a ști nimic?”

Recomandări

Eminescu se dovedește a fi un bun observator al fenomenului educațional nu numai în țară, dar și în general, în Europa. El critică tipul de educație practicat în Occident bazat pe învățarea mecanică pentru acumularea de cunoștințe, de sorginte utilitaristă, în detrimentul educației axate pe înțelegere și gândire critică, fundamentul a ceea ce el numește „creștere”, deci dezvoltarea interioară, adică formarea caracterului și disciplina minții.

În 1880, la câțiva ani după ce și-a încheiat activitatea de revizor școlar, el, pedagogul cu pregătire multidisciplinară și viziune realistă asupra problemei educației, încă profund afectat de situația învățământului din România, pe care o cunoscuse în mod direct și concret, scrie în ziarul Timpul unde era redactor, despre importanța primordială a alegerii cunoștințelor și materiilor de studiu în toate ciclurile de școlarizare, inclusiv liceul, calitativ și cantitativ vorbind, în vederea unei deveniri nu numai intelectuale dar și morale adecvate atât a persoanei cât și a națiunii.

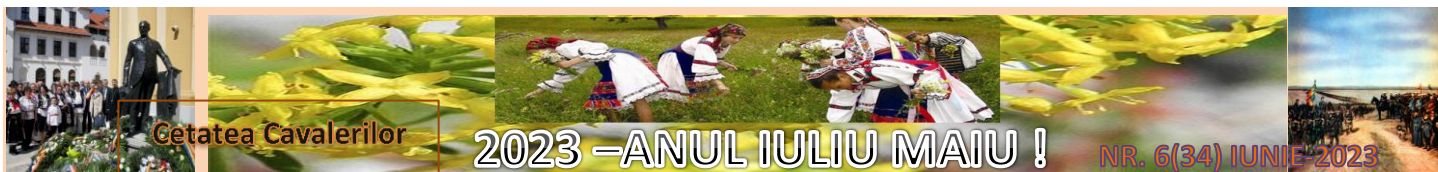
Iată o sugestivă metaforă folosită de el în acest context: „copacul, ca să nu crească strâmb, trebuie îndreptat de pe când e mlădios și tânăr; mai târziu, când toate deviațiunile de la calea dreaptă s-au învățat în el, geaba-l mai sucești. Se poate îngroșa, se poate întinde, numai drept nu va mai fi”.

Și vorbind despre deficiența sistemului educațional apusean și criticând aspectul utilitarist al acestuia și apoi comparându-l cu cel de la noi, poetul, pedagogul, filosoful român constată cu amărăciune: „La noi nu există nici educație, nici utilitarism în învățământ, ci o îngrămadire nesistematică de tot soiul de obiecte, o încărcare a programelor cu tot soiul de materii, din care nici una nu se învață cum se cade”. Recomandarea este implicită.

Așadar, Eminescu cere de la învățători și profesori abnegație, adică dedicație totală vocației și profesiei lor pe care o compară cu un anumit fel de apostolat.

El cere ca posturile didactice să fie obținute prin concurs – el chiar a organizat astfel de concursuri – iar titularii lor să participe la conferințele profesionale anuale, un fel de educație continuă cum am zice noi astăzi, conferințe pe care, de asemenea el le-a organizat.

Așa cum remarcă profesorul Samson I. Bota, Eminescu a considerat că întotdeauna învățământul trebuie să fie întemeiat pe baze filosofice în ceea ce privește teoria cunoașterii, că trebuie să aibă în vedere dezvoltarea gândirii logice și critice respectând particularitățile de vârstă ale elevilor și că

accentul trebuie pus pe predarea în mod adecvat a limbii române: „Limba trebuie să fie clară, înțeleasă de către elevi, să se întemeieze pe graiul viu al poporului nostru”. Mai precis, educația trebuie să-i lege pe elevi de popor, „să-i învețe să iubească limba patriei, pământul patriei, trecutul patriei”.

Încă și mai precis, Eminescu voia ca „școala să fie școală, statul stat și omul om.”

Aspecte ale învățământului curent în România

Așa cum Acad. Mihai Cimpoi vorbește despre axiologia de azi aplicând „grila Eminescu”, astfel validând relevanța gândirii poetului nostru național pentru timpul de azi, la fel, tot prin „grila Eminescu”, putem arunca o scurtă privire asupra sistemului de învățământ din România, și nu e loc aici de o analiză exhaustivă, dar măcar dintr-un anumit punct de vedere ce poate constitui un semnal pentru o dezvoltare ulterioară.

Așa cum scrie profesorul Sorin Ivan în revista Tribuna Învățământului, sistemul educațional din România de azi este departe de ceea ce ar trebuie să fie; el se află într-un „punct minim” când este vorba de calitate, eficiență și competitivitate. Potrivit statisticilor curente aproape o jumătate dintre elevi nu înțeleg ceea ce citesc – fapt de o gravitate excepțională –, lucru concordant cu nivelul scăzut al cunoștințelor și culturii generale în rândul unei mari părți a acestora.

Elevii nu mai învață și nu sunt ajutați să învețe, ceea ce indică eșecul sistemului educațional de azi, alături de alți factori cum ar fi, de exemplu, abordările formale și superficiale ale temelor de studiu, rutina didactică ce pune accent mai mult pe proces decât pe conținut, subfinanțarea educației – incluzând salariile mici ale cadrelor didactice – și nu în ultimul rând, promovarea în școală și în societate de false valori și pseudo-modele, de unde și confuzia valorică ce tulbură și întunecă viața și destinul tinerelor generații.

Într-un alt articol, același profesor, în aceeași revistă, subliniază în mod impecabil relevanța viziunii lui Eminescu asupra învățământului din România de azi. Aici autorul vorbește, ca odinioară Eminescu, despre rolul fundamental al bucuriei în asimilarea de cunoștințe, bucuria nu ca un fel de act ocazional, ci ca o stare pe tot parcursul procesului de educație. Iar bucuria, asociată cu starea de bine depinde de contextul general educațional, context ce include „condiții bune de studiu, atmosferă propice învățării, confort fizic și psihic, siguranță, disciplină, climat de încredere, respect reciproc, atenție din partea profesorului pentru fiecare elev, calitate, corectitudine, obiectivitate, echitate, echilibru, armonie, empatie, colaborare și altele asemenea”.

Sorin Ivan observă că în învățământul de azi din România condițiile menționate, pentru care Eminescu a militat cu riscul pierderii postului – ceea ce s-a și întâmplat – nu se găsesc la nivelul dorit întrucât și azi se întâlnesc numeroase cazuri de acoperire didactică precară (cu suplinitori, unii chiar necalificați pentru materiile respective de predare), și azi, în mediile rurale există elevi care fac naveta pe jos la școală și înapoi, uneori în condiții de vreme rea, de unde și abandonul școlar, și pe cale de consecință, ajungerea la un fel de analfabetism funcțional, și azi există conținuturi curriculare neatractive, o lipsă a conexiei cu realitatea vieții de zi cu zi, un volum prea mare de informații, teme supradimensionate ce anulează timpul liber al elevilor, precum și aglomerarea de sarcini extra-instituționale, module, cursuri și exigențe absurde, comportamente violente, lipsă a disciplinei și respectului reciproc.

Toate aceste neajunsuri la nivel instituțional, administrativ și didactic, precum și altele ce țin de spațiul fizic educațional, reprezintă o sugestivă comparație cu ceea ce semnala Eminescu în rapoartele sale din revizor școlar și de asemenea actualitatea criticilor și recomandărilor sale.

Concluzii

Eminescu a înțeles că educația de calitate este în primul rând o cultivare a spiritului, că educația proastă este o trecere dintr-o stare de anihiloză în alta, că fără educație este ca și cum ai vrea să fii un bun sportiv fără să faci antrenament.

Cum se știe, prin fermitatea lui când era vorba de valorile fundamentale ale neamului nostru, prin lipsa de orice compromis, prin curajul onestității totale față de cauzele naționale, Eminescu și-a creat și mulți dușmani în timpul său și mai târziu. De aceea scrie încă din 1932, în revista Rampa, strălucitul intelectual Horia Groza: „Eminescu a devenit un fel de încercare a puterilor: îl maltratează universitarii, îl compromit semidocții”.

Getatea Cavalerilor

2023 - ANUL IULIU MAIU !

NR. 6(34) Iunie 2023

Totuși, în ciuda celor care aruncă cu pietre în statuia lui Eminescu, statuia lui fiind prea sus ca pietrele să o poată atinge, marele poet și patriot român rămâne, în mod incontestabil, îngerul păzitor al limbii și culturii române, al neamului românesc.

Sau cum spunea Emil Cioran în 1937: „Suntem prea obligați față de geniul lui și față de turburarea ce ne-a vărsat-o în suflet. Eminescu trebuie considerat un simbol național”.

6

